

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

**SREDNJOROČNA STRATEGIJA PRUŽANJA SAVJETODAVNIH USLUGA U
FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE (2023 -2030)**

STRATEŠKA PLATFORMA SITUACIONA ANALIZA, VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI

-Radni materijal -

Sarajevo, rujan 2023.

Srednjoročnu Strategiju pružanja savjetodavnih usluga u Federaciji Bosne i Hercegovine radilo je Povjerenstvo imenovano od strane federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u sastavu:

1. Irena Jerkić, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
2. Tatjana Markhot, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
3. Amela Gračić, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
4. Ermina Bešlija, Ministarstvo za privredu Bosansko-podrinjskog kantona Goražde
5. Rasima Bobić, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-Sanskog kantona
6. Marko Bandov, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Kantona 10
7. Ljubica Livaja-Mitrović, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo
8. Tomislav Pavlović, Zavod za poljoprivredu Zapadnohercegovačkog kantona
9. Fejzo Begović, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Tuzlanskog kantona, Zavod za poljoprivredu
10. Manda Oršolić, Ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva Posavskog kantona
11. Perica Bulić, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Hercegovačko-neretvanskog kantona, Zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu i zaštitu bilja
12. Hajrudin Bečić, Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Zeničko-dobojskog kantona
13. Amer Sunulahpašić, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Srednjobosanskog kantona/Kantona Središnja Bosna
14. Marko Ivanković, Federalni agromediterransko zavod Mostar
15. Berina Bašić, Federalni zavod za poljoprivredu Sarajevo
16. Ivica Sivrić, poljoprivredni savjetodavac
17. Elmina Emrulović, Savez općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine
18. Kenan Hadžimusić, Federalni zavod za programiranje razvoja.

LISTA SKRAĆENICA

AKIS	Agricultural Knowledge and Innovation Systems (Sustav znanja i informacija u poljoprivredi)
BiH	Bosna i Hercegovina
BDP	Bruto domaći proizvod
BPK	Bosansko - podrinjski kanton
CECRA	Certificate for European Consultants in Rural Areas/Certifikat za europske konzultante u ruralnim područjima
EU	Europska unija
EU4 Agri	Projekt „Podrška Europske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini“
F BiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMPVŠ	Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
HNK	Hercegovačko - neretvanski kanton
K10	Kanton 10
KM	Konvertibilna marka
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PG	Poljoprivredno gospodarstvo
PK	Posavski kanton
PSS	Poljoprivredna savjetodavna služba
RPG i RK	Registar poljoprivrednih gazdinstava i Restar klijenata
SBK	Kanton Središnja Bosna
SK	Sarajevski kanton
SWOT	Analiza snaga (strengths), slabosti (weaknesses), mogućnosti (opportunities) i ograničenja (threats)
TK	Tuzlanski kanton
UNDP	Program Ujedinjenih naroda za razvoj
USK	Unsko - sanski kanton
ZDK	Zeničko - dobojski kanton
ZHK	Zapadnohercegovački kanton

STRATEŠKA PLATFORMA

SITUACIONA ANALIZA, VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI

1. SVRHA I ZNAČAJ STRATEGIJE

Srednjoročna strategija pružanja savjetodavnih usluga u Federaciji Bosne i Hercegovine (2023 -2030) je sektorski strateški dokument kojim se definira i usmjerava razvoj PSS u FBiH i unaprjeđenje poljoprivredne savjetodavne djelatnosti i pružanja savjetodavnih usluga u poljoprivredi i ruralnom razvoju. Strategija također predstavlja temelj za donošenje srednjoročnih i godišnjeg programa rada Javne PSS u FBiH.

Proces izrade Strategije započeo je donošenjem Odluke o izradi Srednjoročne strategije pružanja savjetodavnih usluga u Federaciji Bosne i Hercegovine (2023 -2030) („Službene novine Federacije BiH“, broj 81/22), od strane Vlada FBiH.

Strategija utvrđuje strateške ciljeve i prioritete razvoja i rada PSS u FBiH, način njihovog ostvarivanja, finansijski i institucionalni okvir, implementaciju, monitoring, evaluaciju i izvješćivanje. Nositelj izrade Strategije je FMPVŠ, koje je u prosincu 2022. godine imenovalo Povjerenstvo za izradu Strategije. Potporu izradi Strategije pruža Projekt EU4 Agri kojeg implementiraju UNDP i Češka razvojna agencija.

2. SITUACIONA ANALIZA

2.1. Značaj poljoprivrednih savjetodavnih službi

Poljoprivredna savjetodavna služba dio je poljoprivredne politike svake zemlje, ona je važan instrument za postizanje zacrtanih ciljeva te politike i sredstvo komunikacije s poljoprivrednicama. Za poljoprivrednike ona predstavlja vrstu pomoći koja doprinosi povećanju njihovih znanja, učinkovitosti, produktivnosti i profitabilnosti poljoprivredne proizvodnje, te doprinosi dobrobiti njihovih obitelji, zajednice, razvoju ruralnih područja i društva u cjelini.

U državama članicama EU PSS imaju tradiciju dugu oko dva stoljeća, a od 2007. godine utvrđena je i zakonska obveza za uspostavu iste na nacionalnoj razini. PSS su pratile razvoj poljoprivrede u tim zemljama i mijenjale se zajedno s njim i može se sa sigurnošću reći da je poljoprivredno savjetodavstvo imalo izuzetno važnu ulogu u razvoju poljoprivrede zapadnoeuropskih zemalja.

Oblast poljoprivrednog savjetodavstva u F BiH zakonski je uređena od 2013. godine, a cilj ove Strategije je poboljšati i unaprijediti postojeći sustav i učiniti ga efikasnijim i efektivnijim.

2.2. Zakonodavni okvir

Oblast poljoprivrednog savjetodavstva u F BiH uređena je:

- Zakonom o poljoprivrednim savjetodavnim službama („Službene novine Federacije BiH, br. 66/13 i 25/22) (u daljem tekstu: Zakon);
- Pravilnikom o obuci, stručnom ispitu, certifikatu i Registru poljoprivrednih savjetodavaca („Službene novine Federacije BiH“, broj 79/22) (u daljem tekstu: Pravilnik o obuci);

- Pravilnikom o načinu i postupku izdavanja licence, upisu i vođenju podataka u Registru poljoprivrednih savjetodavnih službi („Službene novine Federacije BiH“, broj 38/15);
- Pravilnikom o metodama savjetodavnog rada („Službene novine Federacije BiH“, broj 44/14);
- Programom teorijske i praktične obuke za certificiranje poljoprivrednih savjetodavaca („Službene novine Federacije BiH“, broj 25/23) i
- Programom obvezne obuke certificiranih savjetodavaca za 2023. godinu („Službene novine Federacije BiH“, broj 25/23).

Napomena: Program teorijske i praktične obuke za certificiranje poljoprivrednih savjetodavaca donosi se na period od pet godina, a Program obvezne obuke certificiranih savjetodavaca donosi se za svaku godinu.

2.3. Poljoprivredni savjetodavci

Sukladno Zakonu poljoprivredni savjetodavac je fizička osoba koja obavlja savjetodavnu djelatnost na stručnom temelju, posjeduje certifikat o položenom stručnom ispitu, upisana je u Registar poljoprivrednih savjetodavaca koji vodi FMPVŠ i ima obvezu jednom u tri godine pohađati obuku u cilju kontinuiranog jačanja znanja i vještina.

Teorijsku i praktičnu obuku za certificiranje poljoprivrednih savjetodavaca i obveznu obuku poljoprivrednih savjetodavaca provode visokoškolske i stručne ustanove u FBiH koje ispunjavaju Zakonom propisane uvjete, a prema posebnim programima koje donosi FMPVŠ.

Prema podacima iz 2022. godine u Registar poljoprivrednih savjetodavaca upisano je 100 poljoprivrednih savjetodavaca.

Poljoprivredni savjetodavac može posjedovati certifikat za jednu ili više slijedećih oblasti savjetodavne djelatnosti:

1. Ratarstvo, povrćarstvo, mehanizacija i ekonomika ovih proizvodnji;
2. Stočarstvo, akvakultura, mehanizacija i ekonomika ovih proizvodnji;
3. Voćarstvo, mehanizacija i ekonomika ove proizvodnje;
4. Vinogradarstvo, mehanizacija i ekonomika ove proizvodnje i
5. Ruralni razvoj.

Najveći broj poljoprivrednih savjetodavaca (78 %) posjeduje certifikat za samo jednu oblast savjetodavne djelatnosti, 19 % posjeduje certifikate za dvije oblasti i 3 % za tri oblasti savjetodavne djelatnosti.

Prema podacima iz 2022. godine 99 % savjetodavaca je zaposleno, od toga 71 % je zaposleno u javnoj PSS ili organima uprave, ostali su angažirani u udrugama, zadrugama i kod pravnih osoba i ne bave se poslovima savjetodavne djelatnosti, jer u F BiH nema registriranih privatnih PSS kod kojih bi savjetodavci bili zaposleni.

Više od polovine poljoprivrednih savjetodavaca ima zvanje dipl.ing.poljoprivrede (60%), 37% ima zvanje magistra i 3% zvanje doktora znanosti.

Što se tiče spolne strukture 56% poljoprivrednih savjetodavaca su muškarci i 44% žene.

Starosna struktura poljoprivrednih savjetodavaca je nepovoljna, 39 % savjetodavaca je starosti od 36 -50 godina; 38% između 51 i 65 godina i 23 % između 25 i 35 godina.

2.4. Poljoprivredne savjetodavne službe u F BiH

Sukladno Zakonu PSS u F BiH može biti organizirana kao javna i privatna PSS.

2.4.1. Javna PSS u F BiH

Javnu PSS u F BiH vrše:

- **FMPVŠ – Centralna PSS** koja vrši poslove utvrđene člankom 8. Zakona.
- **Kantonalne PSS** - vrše poslove javne PSS u kantonima i sukladno članku 9. Zakona mogu biti organizirane u okviru kantonalnih ministarstava, agencija i zavoda za poljoprivredu. U dva kantona (USK i ZHK) PSS je organizirana unutar zavoda čiji osnivač su kantonalne vlade, u dva kantona (TK i HNK) PSS je organizirana unutar zavoda koji su u sastavu ministarstva. U četiri kantona (PK, SBK, ZDK, K 10) PSS je organizirana u okviru ministarstva, a u dva kantona (SK i BPK) PSS nije formirana.
- **Gradske i općinske PSS** – vrše poslove javne PSS u gradovima i općinama sukladno članku 10. Zakona. Gradovi i općine samostalno odlučuju o uspostavi PSS, uzimajući u obzir princip supsidijarnosti i sposobnosti lokalnih vlasti i njihove administracije i potreba poljoprivrednika za savjetodavnim uslugama.

Prema podacima iz Registra poljoprivrednih savjetodavaca i podacima mjerodavnih kantonalnih ministarstava u Javnoj PSS u FBiH zaposleno je 57 poljoprivrednih savjetodavaca: 3 u Centralnoj PSS, 28 u kantonalnim PSS i 26 u gradskim i općinskim PSS.

2.4.2. Privatne PSS u F BiH

Sukladno Zakonu privatne PSS moraju imati dozvolu za rad (licenca) koju im izdaje FMPVŠ, na njihov zahtjev, i biti upisane u Registar PSS koji vodi FMPVŠ. Za izdavanje licence privatne PSS moraju ispuniti slijedeće uvjete: imaju registrovanu privatnu PSS oblik privrednog društva ili zadruga za poslove PSS; imaju zaposlena najmanje dva poljoprivredna savjetodavca i raspolažu odgovarajućim prostorom i opremom.

U F BiH nije registrirana ni jedna privatna PSS.

2.4.3. Opći podaci o F BiH

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku F BiH ima površinu od 26.110,50 km² i 2.334.348 stanovnika prema popisu iz 2013. godine, odnosno 2.168.602 prema procjeni iz 2021. godine.

Reljef F BiH je izrazito brdsko-planinski, s prosječnom nadmorskom visinom od 500 m. Više od 44% površine F BiH se nalazi na nadmorskim visinama preko 800 m, a najmanje je zastupljen nizinski i brežuljkasti reljef do 200 m n.v.

Na teritoriji BiH javljaju se tri osnovna tipa klime: kontinentalna, planinska i mediteranska. Kontinentalna klima javlja se na sjeveru zemlje, mediteranska na jugu, a linijom koja razdvaja ove

dvije regije nalazi se prostor visokih planina, visoravni i klisura u kojim, u zavisnosti od nadmorske visine, dominira planinska klima.

2.4.4. Pregled stanja u sektoru poljoprivrede u F BiH

Sektor poljoprivrede ima veliki značaj za ekonomiju FBiH s aspekta učešća u BDP-u, ukupnoj zaposlenosti stanovništva te učešća u vanjsko-trgovinskoj bilanci.

Tabela 1. Pokazatelji značaja poljoprivrede za ekonomiju FBiH

Pokazatelj	2018	2019	2020	2021	2022
BDP u milijunima KM	21.984	23.179	22.255	25.194	29.355
BDP po stanovniku KM	10.010	10.584	10.187	11.617	13.610
BDP iz sektora poljoprivrede, lova i ribarstva u milijunima KM	956	939	1.003	966	1.060
Učešće BDV iz sektora poljoprivrede u ukupnom BDP (%)	4,35	4,05	4,51	3,8	3,6
Formalna zaposlenost u poljoprivredi (broj)	10.940	10.989	10.743	10.984	10.860
Učešće %	2,10	2,07	2,06	2,09	2,03

Izvor: Statistički bilteni FBiH

Podaci o vanjskotrgovinskoj razmjeni poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u BiH i F BiH upućuju na izrazito negativnu vanjskotrgovinsku bilancu. Ukupan uvoz poljoprivrednih proizvoda (hrana i žive životinje) u F BiH u 2020. godini je iznosio 1,52 milijarde KM, dok je ukupan izvoz iznosio 365 milijuna KM. U 2021. uvoz poljoprivrednih proizvoda (hrana i žive životinje) iznosio je 1.71 milijardu KM, a izvoz 407 milijuna KM. Deficit u trgovini poljoprivrednim proizvodima u 2020. godini u F BiH je iznosio 1,156 milijardi, a u 2021. godini 1,30 milijardi KM.

Poljoprivredno zemljište u F BiH zauzima oko 45% površine F BiH. Prema statističkim podacima za 2021. godinu, (Izvor podataka: Statistički godišnjak/ljetopis Federacije BiH 2022.) u strukturi poljoprivrednog zemljišta obradivo zemljište zauzima 720.000 ha ili 61,7% (oranice-njive i vrtovi 399.000 ha, voćnjaci 45.000 ha, vinogradi 4.000 ha, livade 272.000 ha), a neobrađeno zemljište 446.000 ha ili 38,2% (pašnjaci 444.000 ha i trstici i bare 2.000 ha). U strukturi zasijanih površina u 2021. godini dominiraju žita (pšenica, kukuruz, raž, ječam i zob) koja su zasijana na 89.000 ha. Zatim slijedi krmno bilje (silažni kukuruz, TDS, djetelina i lucerna) sa 65.000 ha, te povrće sa oko 42.000 ha i 6.000 ha površina zasijanih industrijskim biljem.

Najvažnije kontinentalne voćne vrste u FBiH su jabuka, kruška, šljiva trešnja, višnja, breskva, marelica i orah. Ukupan broj stabala različitog voća u 2021. godini iznosio je 15 milijuna. Najzastupljenije voćne vrste u FBiH su šljiva (6,8 milijuna stabala), jabuka (4,2 milijuna stabala) i kruška (1,6 milijuna stabala). Prema podacima Agencije za statistiku BiH (Saopćenje – Proizvodnja južnog voća i maslina 20121.) najzastupljenije mediteranske voćne vrste su maslina (82.614 stabala u BiH) i smokva (82.510 stabala u BiH), koje bilježe blagi porast rodni stabala i ukupnog prinosa. Broj čokota vinove loze u 2021. godini je bio 15,51 milijuna. Ukupna proizvodnja voća iznosila je 106.141 t, a grožđa 40.624 t.

Broj muznih ovaca u 2021. godini je bio 218.000, a proizvedeno je 11,29 milijuna litara ovčjeg mlijeka. Posljednjih godina primjetan je pad ukupnog broja ovaca. Broj muznih koza je bio 24.000, a proizvedeno je 4,5 milijuna litara kozjeg mlijeka. Ukupan broj goveda u istoj godini je bio 190.719, svinja 78.647, ovaca 497.590, koza 41.190, 12.107.000 peradi i 241.000 košnica.

Pčelarstvo na području FBiH je tradicionalna poljoprivredna grana koja se posljednjih godina intenzivno razvija.

Akvakultura u FBiH se uglavnom bazira na uzgoju konzumne pastrve, uzgoju šarana na manjim obiteljskim ribnjacima i uzgoju morske ribe. Prema statističkim podacima (Saopćenje Federalnog zavoda za statistiku) površina ribnjaka na kojima se uzgajala pastrva u 2021. godini iznosila je 43.398 m² i proizvedeno je 1.701 tona. U istoj godini je proizvedeno 37 tona ostale slatkododne ribe (šaran, zlatovčica itd.) i 136 tona morske ribe (orada i lubin).

PG-ovi u F BiH su mali i fragmentirani. Procjenjuje se da je prosječna veličina PG-a u F BiH oko 1,97 ha korištenog poljoprivrednog zemljišta, s prosječno 4 parcele po PG-u (podaci Pilot popis poljoprivrede, IPA 2007 BH AIS projekat).

2.4.4.1. Stanje okoliša

Prema Izviješću o stanju okoliša F BiH 2022. godine u F BiH su u prethodnom periodu napravljeni određeni pomaci po pitanju uspostave pravnog okvira kojim se reguliraju pitanja upravljanja okolišem, međutim još je prisutan problem nedostatka i/ili neadekvatnosti zakonodavstva. Zakon o zaštiti okoliša („Službene novine FBiH“, broj: 15/21), osigurava visok stupanj usklađenosti pravnog okvira u FBiH s ključnim EU direktivama u oblasti okoliša. U F BiH dosada nije uspostavljen centralizirani sustav prikupljanja, prijenosa i obrade podataka u oblasti okoliša, nego postoje pojedinačni (odvojeni) sustavi prikupljanja i izvješćivanja podataka o okolišu.

Glavni izvori zagađenja s poljoprivrednih površina su pesticidi i gnojiva, i to kako mineralna tako i organska, a od organskih posebno je izdvojen tekući stajski gnoj.

2.4.4.2. Institucije od važnosti za PSS

Na razini F BiH tri su zavoda čiji osnivač je Vlada F BiH: Federalni zavod za poljoprivredu, Federalni agromediterranski zavod i Federalni zavod za agropedologiju.

U dva kantona formirani su zavodi čiji osnivači su kantonalne vlade (Zavod za poljoprivredu USK i Zavod za poljoprivredu ZHK), u dva kantona zavodi su u sastavu ministarstava (Zavod za poljoprivredu TK i Zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu i zaštitu bilja HNK).

U F BiH obrazovanje je u mjerodavnosti kantona. U F BiH 29 srednjih škola nudi mogućnost obrazovanja u poljoprivredno-prehrambenoj oblasti i 2 u oblasti šumarstva, a od toga je 26 državnih škola i 5 privatnih srednjih škola/centara za obrazovanje odraslih.

Šest je poljoprivrednih/agronomskih fakulteta u F BiH i jedan šumarski fakultet: Poljoprivredno-prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Agronomski i prehrambeno-tehnološki fakultet Sveučilišta u Mostaru, Agromediterranski fakultet Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru, Biotehnički fakultet Univerziteta u Bihaću, Tehnološki fakultet Univerziteta u Tuzli - studijski program "Agronomija", Tehnički fakultet Evropskog univerziteta "Kallos" - studijski program "Poljoprivreda" i Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Fundamentalnim istraživanjima u F BiH pored navedenih fakulteta u okviru kojih su organizirani instituti bavi se Institut za genetičko inženjerstvo i biotehnologiju Univerziteta u

Sarajevu – INGEB. Primijenjenim istraživanjima bave se Federalni zavod za poljoprivredu Sarajevo, Federalni zavod za agropedologiju Sarajevo i Federalni agro-mediteranski zavod u Mostaru.

2.4.4.3. Transfer znanja i AKIS

Sustav prijenosa znanja i informacija u poljoprivredi (AKIS) koji uključuje istraživačke ustanove, PSS i druge službe u oblasti poljoprivrede i dionike uključene u ruralni razvoj u F BiH nije uspostavljen. Uspostava AKIS-a ovisi o ulaganju u znanost i istraživanje, a ona su u F BiH veoma skromna. U godišnjem Proračunu Federalnog ministarstva obrazovanja i znanosti za znanost je izdvojeno oko 2,5 milijuna KM, što čini oko 0,1% ukupnog godišnjeg Proračuna F BiH, odnosno 0,01% ukupnog BDP. Ovom se mogu dodati i izdvajanja s kantonalne razine koja se procjenjuju na 1 – 2 milijuna KM.

MACRIT

3. SWOT ANALIZA

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> - obrazovani i stručni poljoprivredni savjetodavci u javnoj PSS - značajan broj poljoprivrednih savjetodavaca upisanih u Registar poljoprivrednih savjetodavaca koji su zaposleni u nevladinom i privatnom sektoru - dobro poznavanje stanja na terenu od strane poljoprivrednih savjetodavaca (PG, proizvodnje, prerađivači i td.) - dobra suradnja kantonalnih, općinskih i gradskih PSS i poljoprivrednih proizvođača - postojanje zakonodavstva u oblasti poljoprivrednog savjetodavstva - uspostavljen sustav edukacije poljoprivrednih savjetodavaca - postojanje određene infrastrukture u kantonalnim PSS - umreženost i povezanost poljoprivrednih savjetodavaca 	<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljan broj poljoprivrednih savjetodavaca u javnoj PSS - veliki broj starijih poljoprivrednih savjetodavaca u javnoj PSS - neadekvatna zakonska rješenja za privatnu PSS - neadekvatna i nedovoljna tehnička opremljenost javne PSS - neadekvatno financiranje PSS - nedovoljna suradnja PSS sa znanstveno – istraživačkim i obrazovnim ustanovama - slabo zapošljavanje mladih u javnoj PSS - slaba prepoznatljivost PSS
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> - veliki broj visokoobrazovanog nezaposlenog kadra agronomske/poljoprivredne struke - tradicionalna poljoprivreda i visok stupanj bioraznoslikosti, - inovativna partnerstva na svim razinama - povezivanje s mrežom PSS u okružju i zemljama EU - promjena razmišljanja mladog stanovništva u ruralnom području - povratnici u ruralna područja koji se bave poljoprivredom - poslovno povezivanje - pokretanje proizvodnje na iskorištenom poljoprivrednom zemljištu - raspoloživa sredstva za jačanje PSS 	<ul style="list-style-type: none"> - ekonomska kriza - nedostatak radne snage i odlazak stanovništva, posebno iz ruralnih područja - gašenje PG-ova - neusklađena i nekonzistentna poljoprivredna politika - neodgovarajuća upisna politika u srednje poljoprivredne škole - neprepoznavanje značaja PSS od rukovoditelja organa uprave i nepoštivanje propisa - način na koji je PSS uključena u realizaciju novčanih poticaja - odljev stručnih kadrova - starosna struktura nositelja PG

4. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI

4.1. VIZIJA

Operativna i otporna PSS, spremna za nove izazove u poljoprivredi i ruralnom razvoju, uključujući i ulazak BiH u EU.

4.2. STRATEŠKI CILJEVI

STRATEŠKI CILJ 1. FUNKCIONALAN SUSTAV POLJOPRIVREDNIH SAVJETODAVNIH SLUŽBI

Indikator	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost
Bruto dodana vrijednost sektora A u BDP, %	FZS	3,6	≥3,0
Pokrivenost uvoza izvozom sektor A, u %	FZS	24	30

PRIORITET 1.1. Unaprijediti kapacitete PSS u F BiH

Opis

Preduvjet za ispunjenje Vizije i drugih ciljeve postavljenih ovom Strategijom jesu odgovarajući kadrovski i materijalni kapaciteti PSS u F BiH, što podrazumijeva unaprjeđenje znanja i vještina poljoprivrednih savjetodavaca, izgradnju kapaciteta Javne PSS u F BiH i stvaranje povoljnijih uvjeta za uspostavu i razvoj privatnih PSS.

Za unaprjeđenje rada PSS veoma značajno je povezivanje sa znanstveno-istraživačkim ustanovama u cilju transfera dostignuća istraživanja i novih tehnologija u poljoprivrednu proizvodnju s jedne strane i s druge strane usmjeravanje razvoja primarnih istraživanja u poljoprivredi u pravcu zadovoljenja potreba poljoprivrednih proizvođača. Također je od velike važnosti jačanje prepoznatljivosti i promoviranje PSS kroz razvoj portala PSS, izradu pisanih materijala, organiziranje radionica, seminara, savjetovanja i drugih manifestacija.

Indikator	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost
Broj poljoprivrednih savjetodavaca upisanih u Registar savjetodavaca	FMPVŠ	100 (2022. god.)	230
Broj PG-ova po jednom poljoprivrednom savjetodavcu	FMPVŠ	912	400

1.1.1. Unaprijediti rad javnih i privatnih PSS

Opis

Temelj savjetodavnog sustava su poljoprivredni savjetodavci čija znanja i vještina je potrebno kontinuirano razvijati, kako putem obuka koje su utvrđene kao zakonska obveza, tako i obuka koje nemaju karakter zakonske obveze. Obuke savjetodavaca trebaju obuhvaćati slijedeće sadržaje: stručni dio, dio koji se odnosi na metode savjetodavnog rada i jačanje vještina komunikacije poljoprivrednih savjetodavaca i dio povezan s EU integracijama. Preporuka je da se ide u pravcu usvajanja CECRA certifikata.

Kadrovski kapaciteti Javne PSS u F BiH, opremljenost, informatička infrastruktura ne odgovaraju potrebama, pa je neophodno Javnu PSS uspostaviti u punom kapacitetu, što podrazumijeva uspostavu PSS u kantonima u kojima nisu uspostavljene, preciznije definiranje organizacije PSS u općinama i njihovo formiranje, kadrovsko popunjavanje, opremanje i informatizacija Javne PSS na svim razinama vlasti u F BiH.

Kada su u pitanju privatne PSS potrebno je stvoriti povoljnije uvjete za njihovu uspostavu i razvoj, što podrazumijeva: omogućavanje i drugih oblika organizacije i sufinanciranje privatnih PSS iz proračuna.

Indikator	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost
Broj sati teorijske i praktične obuke za poljoprivredne savjetodavce tijekom jedne godine, koje su utvrđene kao zakonska obveza	FMPVŠ	Teorijske 25	Teorijske 15
		Praktične 15	Praktične 25
Broj kantonalnih PSS	Kantonalna ministarstva	8	10
Broj gradskih i općinskih PSS	Savez općina i gradova	14	40
Broj poljoprivrednih savjetodavaca u Javnoj PSS u F BiH	FMPVŠ, kantonalne, gradske i općinske PSS	57	180
Sredstva za rad Javne PSS, u KM	FMPVŠ, kantonalna ministarstva, općine i gradovi	2.200.000 KM (u 2022. godini)	7.300.000 (u 2030. godini)
Uspostavljena web platforma Javne PSS	FMPVŠ i kantonalne PSS	NE	DA
Broj formiranih privatnih PSS	FMPVŠ	0	8-10
Sredstva za sufinanciranje privatnih PSS iz Proračuna FMPVŠ, u KM (godišnje)	FMPVŠ	0	500.000

1.1.2. Povezati znanstveno- istraživačke i stručne ustanove, PSS i poljoprivredne proizvođače - inovativna partnerstva

Opis

Za unaprjeđenje rada PSS veoma je značajno povezivanje sa znanstveno-istraživačkim ustanovama u cilju transfera dostignuća istraživanja, prvenstveno primijenjenih, i novih tehnologija u poljoprivrednu proizvodnju, s jedne strane i s druge strane usmjeravanje razvoja primarnih istraživanja u poljoprivredi u pravcu zadovoljenja potreba PG-ova i rješavanja problema u proizvodnji.

Indikator	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost
Broj projekata primijenjenih istraživanja u poljoprivredi	FMPVŠ	0	10*

Broj znanstveno – istraživačkih ustanova uključenih u projekte primijenjenih istraživanja u poljoprivredi	FMPVŠ	0	5
Broj uključenih PSS u projekte primijenjenih istraživanja u poljoprivredi	FMPVŠ	0	10
Potrebna finansijska sredstva za planirane projekte primijenjenih istraživanja i transfer znanja do poljoprivrednih proizvođača, u KM	FMPVŠ	0	500.000 KM

*ukupno u periodu implementacije Strategije

1.1.3. Promovirati ulogu i rad PSS

Za unaprjeđenje rada PSS od velike važnosti je i jačanje prepoznatljivosti i promoviranje PSS kroz razvoj portala PSS, izradu pisanih materijala, organiziranje radionica, savjetovanja, seminara i drugih manifestacija .

Indikator	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost
Broj pregleda web stranice Javne PSS	FMPVŠ	0 (2022. godina)	70.000
Broj objavljenih brošura, vodiča i sl. na web stranici Javne PSS (godišnje)	FMPVŠ, kantonalne, gradske i općinske PSS	0	10
Broj održanih manifestacija (radionica, savjetovanja, dana polja i sl.), godišnje	FMPVŠ, kantonalne, gradske i općinske PSS	0	10

PRIORITET 1.2. Poboljšati umreženost i konkurentnost poljoprivrednih proizvođača

Opis

U F BiH pretežno su zastupljena mala PG (prosječna površina PG-a u F BiH je 1,97 ha), koja nisu konkurentna na tržištu, imaju visoke troškove proizvodnje, karakterizira ih proizvodnja proizvoda niske vrijednosti, neujednačene kvalitete što slabi njihov pregovarački položaj s partnerima u preradi i distribuciji. PSS ima važnu savjetodavnu ulogu u povećanju konkurentnosti i održivosti PG, a također i u poboljšanju njihovog položaj u poljoprivredno-prehrambenom lancu.

Indikator	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost
Vrijednost proizvodnje, u milijunima KM*	FZS	1.453	≥1.600

*Izvor: Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije Bosne i Hercegovine za period 2021 - 2027

1.2.1. Jačati udruživanje i promociju organiziranja poljoprivrednih proizvođača

Opis

PSS treba savjetovati PG-ove koji svojim količinama i tehnologijom proizvodnje nisu konkurentni na tržištu o nužnosti organiziranja i uvezivanja u zadruge i druge oblike udruživanja, u svrhu rješavanja problematike održivosti poljoprivredne proizvodnje na PG-u i ravnopravnijeg nastupa poljoprivrednih proizvođača na tržištu.

Indikator	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost
Broj udruga u poljoprivredi*	FMPVŠ	83*	više za 20-30%
Broj zadruga	Zadružni savez F BiH	97	više za 10 %

*udruge koje su upisane u PRG i RK

1.2.2. Unaprjeđivati upravljanje PG-ima i poticati diverzifikaciju poslovnih aktivnosti PG-a

Opis

Ruralna područja u F BiH se vrlo često suočavaju s niskim i nestabilnim prihodima PG-a, visokom stopom nezaposlenosti, nepovoljnom demografskom strukturom, nedostatkom znanja i poduzetničkih sposobnosti poljoprivrednika. Malí poljoprivredni proizvođači često imaju skromna znanja o planiranju i poslovanju na PG-u, što im otežava ostvarivanje većeg dohotka. Savjetovanje poljoprivrednika bi trebalo usmjeriti na stvaranje uvjeta u kojima će se povećati dohodak PG-a. PSS trebaju informirati poljoprivrednike, naročito mlade i žene (mlade od 40 godina) o učinkovitom upravljanju i planiranju na PG-u, primjeni najnovijih tehnologija proizvodnje i unaprijeđenju kvalitete poljoprivrednih proizvoda, te razvoju i drugih ekonomskih aktivnosti na PG-u, a ne isključivo bavljenjem poljoprivredom. Razvojem diverzifikacije ruralne ekonomije, odnosno razvojem nepoljoprivrednih aktivnosti na PG-u se može utjecati ili ublažiti ograničenja razvoja ruralnih područja.

Indikator	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost
Broj PG-ova koji dobivaju podršku za diverzifikaciju	FMPVŠ, kantonalna ministarstva	0	50
% PG-ova obuhvaćenih savjetima o upravljanju PG-om i marketingu i plasmanu poljoprivrednih proizvoda upisanih u RPG i RK	FMPVŠ, kantonalna ministarstva	10	30
% PG-ova obuhvaćenih savjetima o tehnologijama proizvodnje i unaprijeđenja kvalitete poljoprivrednih proizvoda upisanih u RPG i RK	FMPVŠ, kantonalna ministarstva	50	70
% PG obuhvaćenih informiranjem o potporama poljoprivrednoj proizvodnji i ruralnom razvoju upisanih u RPG i RK	FMPVŠ, kantonalna ministarstva	70	80
% povećanje informatičke pismenosti poljoprivrednih proizvođača - broj korisnika FARMER portala	FMPVŠ	10	30

*u 2022. godini 10,62 % PG - ova upisanih u RPG i RK koristilo FARMER portal

1.2.3. Poticati održivo upravljanje poljoprivrednim zemljištem, upravljanje otpadom iz poljoprivredne proizvodnje i racionalno korištenje vode u proizvodnji

Imajući na umu sve veću potrebu zaštite naše okoline, te klimatske promjene s kojima se suočavamo PSS treba imati značajnu ulogu u podizanju razine svjesnosti poljoprivrednika o potrebi mijenjanja proizvodnih praksi, tehnika i tehnologija i prihvaćanja inovativnih praksi, kao i važnosti odabira adekvatnog repromaterijala, posebno sorti i pasmina koje su manje osjetljive na klimatske promjene.

Indikator	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost
Površine zemljišta obuhvaćene sustavima za navodnjavanje i odvodnju, u ha	FMPVŠ	2.500	5.000
% PG-ova koji su dobili poticaje za održive izvore energije	FMPVŠ	18 vrijednost (2022)	povećati za 10-20%
% PG-ova obuhvaćenih savjetima o organskoj i integriranoj proizvodnji*	kantonalne PSS	0	50 -60 % od broja koji su ostvarili poticaje za organsku i integriranu proizvodnju
% PG-ova obuhvaćenih savjetima o obnovljivim izvorima energije	kantonalne PSS	0	20 – 30% od broja koji su ostvarili poticaje za održive izvore energije
% PG-ova obuhvaćenih savjetima o upotrebi fitofarmaceutskih sredstava	kantonalne PSS	20	40-50

*Organska i integrirana proizvodnja nisu zakonski uređene i ostvarenje postavljene ciljne vrijednosti ne ovisi isključivo o PSS.